

УДК 327

Особливості реалізації інформаційної політики в країнах Північної Європи

П. А. СТРУНІН

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, м. Луганськ,
E-mail: struninpavel@gmail.com**Авторське резюме**

У статті аналізуються концептуальні засади реалізації інформаційної політики країн Північної Європи. Спираючись на ключові індекси, якими вимірюється якість демократії, рівень розвитку свободи слова, рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, визначено, що в межах аналізованого регіону лідерами є п'ять країн – Ісландія, Данія, Швеція, Норвегія та Фінляндія.

Доведено, що визначну роль у формуванні сучасної та дієвої інформаційної політики відіграли уряди досліджуваних країн, які ще на початку 1990-х років затвердили концепції побудови інформаційного суспільства та електронного врядування. Відзначено ключову особливість інформаційної політики країн даного регіону, а саме – її виражену соціальну спрямованість. Також важливим чинником якісної реалізації інформаційної політики та побудови інформаційного суспільства стала наявність загальнонаціонального консенсусу провідних політичних акторів та громадян з приводу пріоритетності розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

В результаті дослідження особливостей реалізації інформаційної політики в країнах Північної Європи

© П. А. Струнін, 2014

можна визначити спільні риси, характерні для всіх країн: забезпечення доступу до інформації; створення національного інформаційного потенціалу; використання інформаційних ресурсів у національних інтересах; створення загальної системи охорони інформації; сприяння міжнародному співробітництву в галузі комунікації та інформації; гарантії інформаційного суверенітету держави; розвиток інформаційної інфраструктури; розробка системи електронного врядування; підвищення інформаційної грамотності населення; використання ІКТ в усіх сферах життєдіяльності соціуму – економіці, освіті, медицині тощо.

Ключові слова: інформація, комунікація, інформаційна політика, інформаційний суверенітет, інформаційний продукт, електронний уряд, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ).

Features of information policy in the Nordic countries

P.A. STRUNIN

Volodymyr Dahl East ukrainian national university, Lugansk, Ukraine,
E-mail: struninpavel@gmail.com

Abstract

This article analyzes the conceptual principles of implementation of the policy Northern European countries. Based on key indexes that measured the quality of democracy level of development freedom of speech, level of development information and communication technologies, determined that within the analyzed region leaders are five countries – Iceland, Denmark, Sweden, Norway and Finland.

Brought, that a prominent role in the formation of modern and effective information policy played governments surveyed countries in the early 1990s adopted a concept of building information society and e-government. Is noted crucial feature of information policy in the region – namely distinct social orientation. Another important factor for quality implementation of information policy and building an information society was the presence of a national consensus of the main political actors and citizens about priority development of information and communication technologies.

A result of research features implementation of information policy in the Nordic countries it is possible to identify common characteristics of all the countries: access to information; create a national information potential; use of information resources in the national interest; create a common health information; promote international cooperation in the field of communication and information; warranty information sovereignty of the state; development of information infrastructure; development of e-government; enhance information literacy; use of ICT in all spheres of society – the economy, education, medicine and so on.

Keywords: information, communication, information policy, information sovereignty, information products, e-government, information and communication technologies (ICT).

Постановка проблеми. Сьогодні інформаційна політика являє собою один із найважливіших напрямків державної політики, який можна розглядати як інструмент політичного впливу і засіб досягнення політичних цілей, адже суб'єкти інформаційної політики здатні за допомогою інформації впливати на свідомість, психіку людей, їхню поведінку і діяльність як в інтересах держави і громадянського суспільства, так і у власних інтересах. Враховуючи сучасні темпи розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, розмір інвестицій та прибутків від їхньої розробки та використання можна говорити про високий потенціал застосування ІКТ з метою демократизації суспільних відносин. Проте також необхідно враховувати ризики, які можуть бути пов'язані із гіперболізацією технологічного чинника. У свій час провідні дослідники тоталітаризму К. Фрідріх та З. Бжезинський у спільній роботі «Тоталітарна диктатура та автократія» писали про те, що істотною умовою виникнення тоталітарної моделі є сучасна технологія. Ця риса тоталітаризму особливо помітно виявляється у сфері озброєння і масової комунікації, вона тісно пов'язана також із здійсненням терору, що вимагає новітніх засобів спостереження за людьми та їхнім пересуванням. Сучасна технологія

незамінна і в функціонуванні централізовано керованих економік. Взагалі тенденції науково-технічного прогресу призводять, за невеликим винятком, до тенденції зростання ролі організацій [12]. Таким чином, тоталітарні режими мали змогу виникнути виключно в умовах масової демократії і сучасної технології. Отже, в модерних суспільствах за умови високого рівня розвитку ІКТ існує значний ризик виникнення та посилення тоталітарних тенденцій. Саме тому існує сенс проаналізувати досвід країн Північної Європи, які вдало поєднують найвищі темпи розвитку ІКТ в світі з міцними та стабільними механізмами збереження демократії.

Аналіз досліджень і публікацій. Сучасні дослідження аналізованої проблеми можна умовно поділити на три основні напрямки. До першої групи відносимо фахівців у галузі інформаційного суспільства – Д. Белла, М. Кастельса, У. Мартіна, Й. Масуду, Ф. Махлупа, Т. Стоуньєра, Е. Тоффлера, Ф. Уєбстера, Ю. Хаяші та ін. Другий напрямок представлений дослідженнями проблем розбудови та реалізації ефективної інформаційної політики, які містяться у роботах В. Бебика, Й. Бернхардсена, Б. Канцелярука, Є. Макаренко, Г. Несвіт, Ю. Нісевича, О. Оффердала, В. Попова, Г. По-

чепцова, У. Рісте, К. Холкері. Останню групу складають роботи аналітиків у галузі особливостей розбудови інформаційної політики країн Північної Європи – Н. Антюшиної, О. Вартанової, Т. Михайлюк, М. Мельник, Н. Ржевської, М. Лучко.

Мета дослідження. Виходячи із актуальності аналізованої проблеми, наявності вдалого досвіду застосування ІКТ з метою підвищення якості демократії, метою дослідження виступає визначення специфіки побудови інформаційної політики в країнах Північної Європи.

Виклад основного матеріалу. Згідно зі складом макрогеографічних регіонів, географічних субрегіонів та окремих економічних угруповань, прийнятих в Організації Об'єднаних Націй, до країн Північної Європи відносять Велику Британію, Данію, Естонію, Ісландію, Ірландію, Латвію, Литву, Норвегію, Швецію, Фінляндію [11]. Відповідно до Індексу демократії країн світу за 2012 рік (The Democracy Index 2012) статус «повної демократії» мають усі вищеперераховані країни, окрім пострадянських прибалтійських держав – Естонії, Латвії, Литви, які, враховуючи нетривалий час демократичної трансформації, тим не менш мають статус країн з «недостатньою демократією». При цьому очолюють рейтинг Норвегія, Швеція та Ісландія [2].

Інший важливий вимір ефективної та демократично спрямованої інформаційної політики пов'язаний зі свободою засобів масової інформації, який щорічно оцінюється організацією Freedom House напередодні Всесвітнього дня свободи преси 3 травня. Ґрунтуючись на таких критеріях, як свобода слова, ступінь урядового контролю над ЗМІ, умови роботи журналістів країні, випадки застосування насильства стосовно журналістів, економічна і політична ситуація в країні тощо, країни умовно поділяють на три приблизно рівнозначні групи – «вільні», «частково вільні», «невільні». Виходячи із останнього рейтингу за 2014 рік, лідерство належить Нідерландам, Норвегії та Швеції. Також необхідно відзначити, що абсолютно всі країни Північної Європи потрапляють до групи «вільних» країн [10].

Наступним індексом, який є складовим елементом оцінки розвитку інформаційного суспільства, є індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ICT Development Index). Це комбінований показник, що характеризує досягнення країн світу з точки зору розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Вони стосуються доступу до ІКТ, використання ІКТ, а також навичок, тобто практичного знання цих технологій населенням країн, охоплених дослідженням. Відзначимо, що серед першої десятки лідерів цього рейтингу шість країн представляють регіон Північної Європи. З другого до шостого місця послідовно

розміщуються Швеція, Ісландія, Данія, Фінляндія, Норвегія [8].

Таким чином, дані з аналізованих рейтингів демонструють посилення демократичних тенденцій в країнах Північної Європи через розвиток інформаційних технологій. У процесі створення інформаційного суспільства країни Північної Європи перетворилися на світових лідерів інноваційного розвитку, які більш активно фінансують сферу науково-дослідницьких та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), ніж інші промислово розвинені країни. Наприклад, у 2008 р. Швеція і Фінляндія виділяли фінансові ресурси на розвиток НДДКР у відносному вираженні майже в два рази більше, ніж п'ятнадцять країн-учасниць ЄС у середньому.

Висока віддача інноваційної інформаційної політики в цих країнах забезпечується завдяки двом особливостям. По-перше, вона тісно переплітається з іншими напрямками дій держави – з соціальним, інвестиційним, регіональним, екологічним, освітнім, податковим та іншими. По-друге, в Північній Європі досягнутий високий рівень розвитку кооперації між різними ланками інноваційного ланцюга, що утворює національну інноваційну систему. Це дозволяє перетворити науку та інновації в безпосередньо продуктивну силу суспільства. За даними Європейської інформаційно-аналітичної системи «Trend Chart», у сучасній Швеції середній час для технологічних нововведень майже в два рази коротший, ніж у Великобританії. Інноваційна політика має високий статус у всіх північноєвропейських країнах [1, с.248].

Розглянемо основні принципи інформаційної політики країн-лідерів Північної Європи – Ісландії, Данії, Швеції, Норвегії та Фінляндії.

Досвід інноваційної інформаційної політики Ісландії починається з 1996 р., коли на рівні урядової програми Ісландія визначила глобальну мету своєї інформаційної політики, заявивши про надію вивести країну в число світових лідерів з використання ІКТ для поліпшення умов життя людей і підвищення добробуту.

Для досягнення цієї найважливішої мети були сформульовані п'ять основних завдань як основи уявлення про майбутнє:

1. Доступність інформаційного суспільства для жителів Ісландії. Це передбачає, що його переваги будуть використовуватися для зміцнення демократії та підвищення рівня життя на користь суспільства та економіки Ісландії. Інформаційні технології будуть застосовуватися в інноваційних розробках, в охороні здоров'я, науці, мистецтві та інших сферах повсякденного життя.

2. Забезпечення повної рівності державного і приватного секторів у сфері інформаційних технологій і послуг. Використовуючи інформаційні технології, уряд сприятиме отриманню

доступу до державної інформації та державних послуг для того, щоб забезпечити рівний статус окремим громадянам і компаніям незалежно від місцезнаходження та фінансових можливостей.

3. Використання ІКТ для підвищення конкурентоспроможності економіки Ісландії, збільшення обсягу виробництва і розповсюдження інноваційної діяльності Ісландії за межі країни.

4. Адаптація освітньої системи до нової соціальної динаміки, в загальній освіті основна увага приділятиметься використанню переваг інформаційного суспільства, в той же час буде забезпечено збереження мови і культури.

5. Законодавче та нормативне закріплення використання інформаційних технологій з метою сприяння технічному прогресу і забезпечення захисту прав окремих громадян і компаній [6, с.27-28].

Данія почала розбудову інформаційного суспільства ще у березні 1994 р., коли уряд Данії створив спеціальний Комітет, метою якого була підготовка програми «Інформаційне суспільство до 2000 року». В рамках цієї програми передбачалось виконання таких кроків:

- залучення ІКТ в усі сфери життєдіяльності і на всіх рівнях прийняття рішень;
- використання ІКТ в освіті: широке використання ІКТ в освітньому процесі, підвищення ІКТ-компетенцій педагогів, застосування систем дистанційного навчання в університетах;
- поширення електронної комерції;
- заохочення електронного бізнесу;
- регулювання оподаткування в галузі електронної комерції;
- створення системи електронного уряду;
- доступ до єдиної бази персональних даних;
- захист персональних даних;
- забезпечення доступу до комунальних послуг;
- створення федеральних, регіональних і місцевих інтернет-ресурсів;
- створення єдиної телефонної довідкової служби;
- створення нових інтернет-сервісів [13].

Ефективна реалізація даної програми привела до того, що Данія є одним із лідерів у розвитку інформаційного суспільства та одним із найбільших експортерів системи електронного врядування в світі. Сьогодні діє нова урядова стратегія Електронного суспільства на 2011-2015 роки. Основною метою стратегії стало впровадження програмних рішень як основного способу взаємодії між громадянами та органами влади. Стратегія під назвою «цифрова дорога до майбутнього процвітання» спрямована на поступове витіснення паперових форм і поштових пересилань. Таким чином, грома-

дяни будуть використовувати Інтернет для відправлення всіх заяв і повідомлень. Наприклад, у разі зміни місця проживання, запису дитини в дитячий садок або отримання нового паспорта. Крім того, для кожної фізичної та юридичної особи буде створено безкоштовну поштову скриньку, на яку будуть приходити відповіді від органів влади. До 2015 року влада розраховує на те, що паперова комунікація між громадянами та органами влади буде повністю припинена.

За рахунок широкого спектра можливостей нова стратегія здатна вирішити завдання з надання електронних рішень для держсектора. Вона включає в себе 60 окремих напрямків роботи, в тому числі:

- прихильність та інвестиції в ІТ та цифрові навчальні ресурси для початкової освіти;
- план дій з розповсюдження якісних та ефективних телемедичних рішень, таких як спостереження за пацієнтами, що страждають діабетом, або хронічне захворювання легенів. Це вигідно для хворих, які можуть перебувати вдома в спокійній і комфортній обстановці, а також дозволить скоротити медичні витрати;
- професійне навчання, за допомогою якого можна буде забезпечити бізнесу легші шляхи зростання.

Бюджет стратегії становить приблизно 57 млн. євро, які підуть на реалізацію програми електронного документообігу та на професійне навчання. Крім того, уряд виділив 67 млн. євро, а муніципалітети 134 млн. євро на реалізацію програми ІТ для шкіл [7].

Уряд Швеції у 1999 році прийняв стратегію «Інформаційне суспільство для всіх», в якій відзначалося, що центральні заходи повинні бути зосереджені, перш за все, на трьох галузях:

- конфіденційність в ІТ – кожен має право конфіденційності при використанні ІТ;
- компетентність у застосуванні ІТ як умова основних навичок для всіх громадян;
- доступність послуг інформаційного суспільства – виявлення і використання інформації, зв'язок через ІТ.

Сам термін «інформаційне суспільство, засноване на знаннях» в даній стратегії використовується, щоб визначати «стадію, яка настає за індустріальним суспільством, де інформація і знання становлять найбільш важливий ресурс для створення національного добробуту» [4].

У звіті Міжнародного союзу електров'язку «Вимірювання інформаційного суспільства», опублікованого в 2013 році, Швеція, поступившись першим місцем Південній Кореї в загальносвітовому рейтингу, була названа країною з найрозвиненішою мережевою структурою в Європі. Показники забезпеченості домогосподарств комп'ютерами та доступом до Інтернету тут дуже високі – рівень проникнення Ін-

тернету тут становить близько 90 %. Це один з найвищих показників рівня інтернетизації в Євросоюзі (перше місце утримують Нідерланди – 94 %, на другому – Швеція та Данія, які мають по 90 %). Понад 97 % осіб у віці від 12 до 44 років є регулярними користувачами Інтернету [3].

Міністерство у справах підприємництва, енергетики та зв'язку Швеції оголосило у листопаді 2009 року, що до 2020 року 90 % домогосподарствам і компаніям в країні планується забезпечити доступ до широкопasmового зв'язку на мінімальній швидкості 100 Мбіт/с, і що 40 % отримають такий доступ вже до 2015 року. Таку високу якість інформаційної політики та швидкість впровадження ІКТ забезпечує сучасна модель інноваційного розвитку, яка ґрунтується на так званому принципі «потрійної спіралі» (Triple Helix Model). Цей принцип означає, що бізнес-структури, університети та державні органи спільними зусиллями стимулюють інновації в певних сферах. Це призводить до підтримки регіональних інноваційних систем, які, у свою чергу, дають поштовх до розвитку різних регіонів Швеції, в тому числі зростанню зайнятості, підвищенню рівня та якості життя, поліпшенню екологічної ситуації. Таким чином, цілі загальнонаціонального та регіонального розвитку виявляються тісно пов'язаними і досягаються в рамках координації діяльності трьох ключових гравців [5, с.61].

Провідну роль у виробництві інновацій на всіх рівнях покладено на Шведське Державне Агентство інноваційних систем – Віннова (VINNOVA). Його головною метою є стимулювання соціально-економічного зростання і процвітання на території всієї країни. Конкретна сфера відповідальності цієї державної організації полягає в тому, щоб фінансувати ті наукові дослідження, які необхідні для розвитку конкурентоспроможного бізнесу та індустріального сектора в цілому, а також для процвітання суспільства. Крім того, необхідно формувати свого роду «мережі» для виконання поставлених агентством завдань.

Таким чином, Швеція являє собою вдалий приклад того, як інформаційна політика сприяє підвищенню рівня демократизації суспільства, а також безпосередньо та ефективно впливає на соціально-економічне зростання в країні. Норвегія, яка є одним із інформаційних лідерів сучасності, почала формувати інформаційну політику ще з середини 1980-х років. Зокрема, протягом 1987-1990 рр. діяв «Національний план дій у галузі інформації», в 1994 р. було прийнято Закон «Про інформаційні технології в освіті», в 1997-1998 рр. зусилля з боку уряду були спрямовані на унормування електронної торгівлі. У 2000 р. Міністерство торгівлі та промисловості Норвегії при співпра-

ці з 14 іншими міністерствами розробили план дій у сфері інформаційної політики, який отримав назву «eNorway». Цей план передбачав основну мету – побудову інформаційного суспільства в Норвегії та корелювання із подібним планом, що діяв в рамках Європейського Союзу («eEurope»). «eNorway» існувала в двох версіях – «eNorway 1.0» та «eNorway 2.0». Прийняттям цієї стратегії передбачалося, що кожен громадянин отримуватиме доступ до нових технологій, зможе підвищити навички спілкування з людьми, здійснити заходи щодо розширення довіри між громадянами та громадянами і органами влади. Основне завдання полягало в тому, що ІКТ повинні бути безпечними та доступними для всіх незалежно від рівня кваліфікації. Конкретизувалася ця програма в таких напрямках:

- забезпечення широкопasmового зв'язку в межах всієї країни;
- створення та ефективна діяльність системи електронного врядування, яка мала бути максимально прозорою та корисною для пересічного громадянина;
- застосування ІКТ в бізнесі, освіті, медичному обслуговуванні, громадському секторі [14].

Якісна реалізація даної програми призвела до того, що Норвегія займає перше місце в рейтингу за Індексом демократії в світі (The Democracy Index 2012), п'яте місце в світі в рейтингу мережевої готовності суспільства, восьме – в рейтингу якості електронного уряду.

Остання країна, що розглядатиметься, це Фінляндія. На відміну від своїх країн-сусідів Фінляндія мала більш складні умови для розбудови якісної інформаційної політики та розвитку ІКТ. Це зумовлено особливостями території, де складно інтернетизувати віддалені місцевості. Також країна мала певні проблеми соціально-економічного характеру, пов'язані із відсутністю корисних копалин. Саме тому уряд зробив акцент на розвиток сфери наукових досліджень та ІКТ. І вже у 2013 р. Фінляндія зайняла п'яте місце в світі у рейтингу розвитку ІКТ. Ще у 1995 р. уряд прийняв програму «Фінський шлях у інформаційне суспільство», а сьогодні там діє Стратегія розвитку інформаційного суспільства до 2015 року [9, с.198].

Ця концепція передбачає постійне нагромадження «капіталу знань» і збереження передових позицій в галузі технологій. Відома фінська компанія Nokia організувала інноваційний центр з розвитку електроніки та інформаційно-комунікаційних технологій на півночі країни в місті Оулу. Оскільки цей досвід виявився позитивним, то пізніше тут був створений ще один інноваційний центр екологічної спрямованості. Розвитку інновацій на півночі Фінляндії сприяє регіональна політика центрального уряду, перед якою було поставлено мету домогтися відносного вирівнювання пів-

нічних регіонів країни, які раніше відставали за рівнем економічного розвитку в порівнянні з південно-східними областями.

Висновки. В результаті дослідження особливостей реалізації інформаційної політики в країнах Північної Європи можна визначити спільні пріоритетні риси, характерні для всіх країн: забезпечення доступу до інформації; створення національного інформаційного потенціалу; використання інформаційних ресурсів у національних інтересах; створення загальної системи охорони інформації; сприяння міжнародному співробітництву в галузі комунікації та інформації; гарантії інформаційного суверенітету держави; розвиток інформаційної інфраструктури; розробка системи електронного врядування; підвищення інформаційної грамотності населення; використання ІКТ в усіх сферах життєдіяльності соціуму – економіці,

освіті, медицині тощо. Реалізація даних цілей можлива через виконання конкретних та послідовних кроків: залучення приватних інвестицій; сприяння конкуренції; надання відкритого доступу до мереж усім інформаційним провайдерам і користувачам; запровадження гнучких механізмів регулювання, які пристосовувалися б до швидких технологічних змін і ринкової кон'юнктури; забезпечення загальнодоступності послуг.

Виразною специфікою північноєвропейської інформаційної політики є її чітка соціальна спрямованість, що дозволяє реалізовувати закладений у ІКТ потенціал більш ефективно. Іншою характерною рисою є наявний консенсус щодо неминучості цифрового майбутнього з боку провідних політичних акторів, внаслідок чого відбувається ефективно втілення в життя декларованих принципів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Антюшина Н. М. Северная Европа: переход на инновационное развитие / Н. М. Антюшина // Вестник Российского государственного гуманитарного университета. — 2012. — № 2. — С. 244-251.
2. Economist Intelligence Unit: Индекс демократии стран мира 2012 года [Электронный ресурс] // Центр гуманитарных технологий. - Режим доступа : <http://gtmarket.ru/news/2013/03/19/5679>
3. Евростат: больше 100 миллионов европейцев никогда не пользовались Интернетом [Электронный ресурс] // ToWave. - Режим доступа : <http://www.towave.ru/news/eurostat-bolshe-100-millionov-evropeitsev-nikogda-ne-polzovalis-internetom.html>
4. Информационное общество для всех. Шведская ИТ политика [Электронный ресурс] // Министерство промышленности, занятости и коммуникаций. - Режим доступа : http://www.unesco.kz/ip/countries/swedish_itstrat_rus.htm
5. Межевич Н. М. Инновационная экономика в регионе Балтийского моря / Н. М. Межевич, Т. К. Прибышин // Балтийский регион. — 2012. — № 3. — С. 59-72.
6. Национальная информационная политика: базовая модель / Организация Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры ; [Перевод с англ. А. Паршакова]. - М. : МЦБС, 2010. - 172 с.
7. Новая стратегия развития электронного общества в Дании направлена на перевод документооборота в электронный вид [Электронный ресурс] // ГосМенеджмент. Электронный журнал. - 2011. - 06.09. - Режим доступа : <http://gosman.ru/?news=18520>
8. Рейтинг стран мира по уровню развития информационно-коммуникационных технологий – информация об исследовании [Электронный ресурс] // Центр гуманитарных технологий. - Режим доступа : <http://gtmarket.ru/ratings/ict-development-index/ict-development-index-info>
9. Ржевська Н. Ф., Луговська С. О. // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Україна в системі глобального інформаційного обміну: теоретико-методологічні аспекти дослідження і підготовки фахівців», Львів, 27 травня 2011 р. / Нац. ун-т «Львів. Політехніка», Ін-т приклад. математики і фундам. наук ; [відп. за вип. А. П. Крап]. - Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2011. - С. 196-200.
10. Фридом Хаус: Рейтинг свободы СМИ в странах мира 2014 года [Электронный ресурс] // Центр гуманитарных технологий. - Режим доступа : <http://gtmarket.ru/news/2014/05/02/6770>
11. Composition of macro geographical (continental) regions, geographical sub-regions, and selected economic and other groupings [Electronic Resource] // Official Website of The United Nations. - Regime to access : <http://unstats.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm#europe>
12. Friedrich C. J. Totalitarian dictatorship and autocracy / Friedrich C. J., Brzezinski Zb. - Cambridge : Harvard university press, 1965. - 438 p.
13. INFO-SOCIETY 2000. Report from the Committee on the Information Society by the Year 2000. - Copenhagen, 1994. - 123 p.
14. Uten penn og blekk [Електронний ресурс] // Kommunal- og moderniseringsdepartementet. - Режим доступу: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kmd/dok/nouer/2001/nou-2001-10/6/2/1.html?id=377392>

Стаття надійшла до редакції 10.06.2014

REFERENCES:

1. Antjushina, N. M. Severnaja Evropa: perehod na innovacionnoe razvitie (Northern Europe: the transition to innovative development). *Vestnik Rossijskogo gosudarstvennogo gumanitarnogo universiteta*, 2012, no 2, pp.244-251.

2. Economist Intelligence Unit: Indeks demokratii stran mira 2012 goda (Economist Intelligence Unit: The Democracy Index 2012). *Centr gumanitarnyh tehnologij*. Regime to access: <http://gtmarket.ru/news/2013/03/19/5679>
3. Eurostat: bol'she 100 millionov evropejcev nikogda ne pol'zovalis' Internetom (Eurostat: more than 100 million Europeans have never used the Internet). ToWave. Regime to access: <http://www.towave.ru/news/eurostat-bolshe-100-millionov-evropeitsev-nikogda-ne-polzovalis-internetom.html>
4. Informacionnoe obshchestvo dlja vseh. Shvedskaja IT politika (Information society for all. Swedish IT policy). Regime to access: http://www.unesco.kz/ip/countries/swedish_itstrat_rus.htm
5. Mezhevich, N. M., Pribyshin, T. K. Innovacionnaja jekonomika v regione Baltijskogo morja (Innovative economy in the Baltic Sea Region). *Baltijskij region*, 2012, no 3, pp. 59-72.
6. Nacional'naja informacionnaja politika: bazovaja model' (National Information Policies: the basic model), M., 2010, 172 p.
7. Novaja strategija razvitija jelektronnogo obshchestva v Danii napravlena na perevod dokumentooborota v jelektronnyj vid (The new strategy of e-society in Denmark focused on translation of documents in electronic form). *GosMenedzhment. Jelektronnyj zhurnal*, 2011. Regime to access: <http://gosman.ru/?news=18520>
8. Rejting stran mira po urovnju razvitija informacionno-kommunikacionnyh tehnologij – informacija ob issledovanii (Ranks countries in terms of development of information and communication technologies - information about the study). *Centr gumanitarnyh tehnologij*. Regime to access: [http://gtmarket.ru/ratings/ict-development-index-info](http://gtmarket.ru/ratings/ict-development-index/ict-development-index-info)
9. Rzhavs'ka, N. F., Lugovs'ka, S. O. Osoblivosti stanovlennja informacijnogo suspil'stva v Skandinavskih krajinah (Features of development of information society in the Nordic countries). *Materiali Vseukrains'koi naukovoi konferencii «Ukraïna v sistemi global'nogo informacijnogo obminu: teoretiko-metodologichni aspekti doslidzhennja i pidgotovki fahivciv»*, L'viv, 27 travnja 2011, Lviv, 2011, pp. 196-200.
10. Freedom House: Rejting svobody SMI v stranah mira 2014 goda (Freedom House: Rating of media freedom in the world in 2014). *Centr gumanitarnyh tehnologij*. Regime to access: <http://gtmarket.ru/news/2014/05/02/6770>
11. Composition of macro geographical (continental) regions, geographical sub-regions, and selected economic and other groupings. Official Website of The United Nations. Regime to access: <http://unstats.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm#europe>
12. Friedrich, C. J., Brzezinski, Zb. Totalitarian dictatorship and autocracy. Cambridge, 1965, 438 p.
13. INFO-SOCIETY 2000. Report from the Committee on the Information Society by the Year 2000, Copenhagen, 1994, 123 p.
14. Uten penn og blekk (Without pen and ink) Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Regime to access: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kmd/dok/nouer/2001/nou-2001-10/6/2/1.html?id=377392>

Струнін Павло Анатолійович – кандидат політичних наук, доцент
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Адреса: 90134, м. Луганськ, кв. Молодіжний, 20а
E-mail: struninpavel@gmail.com

Strunin Pavlo Anatolievich – PhD in political science, associate professor
Volodymyr Dahl East ukrainian national university
Address: 20a, Molodizhnyj bl., Lugansk, 90134
E-mail: struninpavel@gmail.com